



UNIVERZITET U BEOGRADU  
FAKULTET ZA SPECIJALNU  
EDUKACIJU I REHABILITACIJU

UNIVERSITY OF BELGRADE  
FACULTY OF SPECIAL EDUCATION  
AND REHABILITATION

11.

MEĐUNARODNI  
NAUČNI SKUP  
„SPECIJALNA  
EDUKACIJA I  
REHABILITACIJA  
DANAS”

11<sup>th</sup>

INTERNATIONAL  
SCIENTIFIC  
CONFERENCE  
“SPECIAL  
EDUCATION AND  
REHABILITATION  
TODAY”

ZBORNİK RADOVA

PROCEEDINGS

Beograd, Srbija  
29-30. oktobar 2021.

Belgrade, Serbia  
October, 29-30<sup>th</sup>, 2021



UNIVERZITET U BEOGRADU – FAKULTET ZA  
SPECIJALNU EDUKACIJU I REHABILITACIJU

UNIVERSITY OF BELGRADE – FACULTY OF  
SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION

11. MEĐUNARODNI NAUČNI SKUP  
SPECIJALNA EDUKACIJA I REHABILITACIJA DANAS  
Beograd, 29–30. oktobar 2021. godine

**Zbornik radova**

11<sup>th</sup> INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE  
SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION TODAY  
Belgrade, October, 29–30<sup>th</sup>, 2021

**Proceedings**

**11. MEĐUNARODNI NAUČNI SKUP  
SPECIJALNA EDUKACIJA I REHABILITACIJA DANAS  
Beograd, 29-30. oktobar 2021. godine  
Zbornik radova**

**11<sup>th</sup> INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE  
SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION TODAY  
Belgrade, October, 29-30<sup>th</sup>, 2021  
Proceedings**

**IZDAVAČ / PUBLISHER**

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju  
University of Belgrade – Faculty of Special Education and Rehabilitation

**ZA IZDAVAČA / FOR PUBLISHER**

Prof. dr Gordana Odović, v.d. dekana

**GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK / EDITOR-IN-CHIEF**

Prof. dr Branka Jablan

**UREDNICI / EDITORS**

Prof. dr Irena Stojković  
Doc. dr Bojan Dučić  
Doc. dr Ksenija Stanimirov

**RECENZENTI / REVIEWERS**

Prof. dr Sonja Alimović  
Sveučilište u Zagrebu – Edukacijsko rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Hrvatska  
Doc. dr Ingrid Žolgar Jerković  
Univerzitet u Ljubljani – Pedagoški fakultet Ljubljana, Slovenija  
Prof. dr Vesna Vučinić, prof. dr Goran Jovanić, doc. dr Aleksandra Pavlović  
Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

**LEKTURA I KOREKTURA / PROOFREADING AND CORRECTION**

Maja Ivančević Otanjac, predavač

**DIZAJN I OBRADA / DESIGN AND PROCESSING**

Biljana Krasić  
Mr Boris Petrović  
Zoran Jovanković

Zbornik radova biće publikovan u elektronskom obliku

Proceedings will be published in electronic format

Tiraž / Circulation: 200

ISBN 978-86-6203-150-1

## STRUČNI CENTAR MARIBOR – PROCES DEINSTITUCIONALIZACIJE

Matej Vukovič\*\*

University of Primorska, Faculty of Education, Slovenia

**Uvod:** *Ideja Stručnog centra Maribor proizlazi iz koncepta deinstitucionalizacije, pod koji stavljamo diskurse normalizacije, regionalizacije, decentralizacije, socijalne inkluzije, participacije, osnaživanja – fokusirajući se na pojedinačne resurse, diferencijaciju, deinstitucionalizaciju u užem smislu riječi i socijalnopedagoška pomoć usmjerena u životni svijet pojedinca.*

**Cilj:** *Ovi su diskursi osnova za planiranje i provedbu projekta Stručnog centra Maribor, koncepta cjelovitog tretmana djece i adolescenata s emocionalnim problemima i poremećajima u ponašanju na čitavom kontinuitetu pomoći, od preventivnih programa do rada s najtežim slučajevima.*

**Metod:** *Programom će stručni centar osigurati realizaciju principa humanizacije, normalizacije, integracije, participacije, inkluzije i socijalnopedagoške pomoći usmjerene u životni svijet korisnika. Smisao tretmana i logika stručnog centra su briga o bližnjima sa radom u lokalnoj zajednici i regionalno pokrivanje pomoći.*

**Rezultati:** *Projekt pruža celokupni i korak-po-korak tretman čitavog spektra djece i adolescenata sa emocionalnim problemima i poremećajima u ponašanju. Prostori i pristupi prilagođeni su potrebama djece i adolescenata. U posljednjih pedeset godina, Stručni centar Maribor znači nastavak težnje za normalizacijom i humanizacijom, od Logaškog eksperimenta, uvođenja stambenih grupa, preko obnove odgojnih institucija do početaka omladinskih stanova.*

**Zaključak:** *Svrha projekta je uspostavljanje regionalnog stručnog centra za podršku djeci i adolescentima sa emocionalnim problemima i poremećajima u ponašanju na celokupnom kontinuumu pružanja pomoći. Cilj projekta i novih programa je reintegracija djece i adolescenata u njihovo primarno ili drugo za njih povoljno okruženje uz njihovo aktivno učešće, što prije i uspješnije je to moguće. Sa Stručnim centrom Maribor i njegovim programima očekuje očekujemo veće uponomočenje djece i adolescenata u njihovom prelasku u samostalan život.*

**Ključne reči:** *deinstitucionalizacija, potrebe, problemi, adolescenti, kontinuum*

---

\*\* matej.vukovic@pef.upr.si

## UVOD

Ideja Stručnog centra Maribor proizilazi iz koncepta deinstitutionalizacije kao glavne teorijske premise koja uključuje diskurse normalizacije, regionalizacije, decentralizacije, socijalne inkluzije, participacije, uponomoćenja – orijentacije na resurse, diferencijaciju, deinstitutionalizaciju u užem smislu riječ i u životni svijet pojedinca usmerenu socijalnopedagošku pomoć (Krajnčan, 2019).

Integrirani i fleksibilni oblici pomoći usmjereni na socijalni prostor zajednički su koncept svih oblika pomoći koji pokušavaju i implementiraju:

- fleksibilnost u individualnoj pomoći,
- „naseljavanje“ u korisnikov životni prostor,
- što je prije moguća (ponovna) integracija korisnika u dnevnu ponudu (vrtići, škole ...) ili su oblici pomoći već integrirani u dnevnu ponudu,
- povezivanje specifičnog, nespecifičnog i sukobljenog rada,
- integrirana pomoć, koja je, uz pojedinačne slučajeve, povezana i s radom koji se odnosi na socijalni prostor u smislu primarne prevencije radi podizanja potencijala samopomoći stambenih naselja (Krause & Peters, 2014, p. 197).

Stručni centar Maribor znači u posljednjih pedeset godina nastavak težnje za normalizacijom i humanizacijom, od eksperimenta Logatec, uvođenja stambenih grupa, preko obnove vaspitnih institucija do početaka omladinskih stanova. Stručni centar Maribor osmišljen je kao funkcionalna mreža različitih programa povezanih u jedinstven, efikasan sistem socijalnopedagoške pomoći djeci ili adolescentima (Vukovič i Krajnčan, 2019).

## CILJ

Koncept cjelovitog tretmana djece i adolescenata podrazumijeva regionalno pokrivanje čitavog kontinuuma pomoći od preventivnih oblika i programa do pojedinaca s najtežim oblicima emocionalnih problema i poremećaja u ponašanju.

Mreža programa Stručnog centra Maribor obuhvaća:

- Poludnevni program – zamišljen je kao preventivni oblik pružanja pomoći djeci i roditeljima na polju obrazovanja, socijalnog sazrijevanja, aktivnosti i odgovornosti. Poludnevni program nudi djeci i adolescentima pomoć u učenju, kvalitetno provođenje slobodnog vremena, učenje socijalnih vještina itd. (Haggerty & McCowan, 2018).
- Socijalnopedagoška pomoć porodicama – usmjerena je na cijelu porodicu. Pomoć je višedimenzionalna, što znači da je s jedne strane orijentirana na porodicu, a s druge na porodičnu socijalnu mrežu. Izvodi se s porodicom u njenom domu. Cilj programa je postići uponomoćenje porodice kako bi porodica ponovo postala funkcionalna (Peters et al., 2006).

- Mobilni socijalni pedagog – intenzivna individualna pomoć djeci i adolescentima kojima je zbog specifičnih problema potreban svakodnevni vaspitni tretman ili pratnja u školu. Sadržaj i opseg rada mobilnog socijalnog pedagoga prvenstveno ovisi o potrebama djece i adolescenata (Peters et al., 2018).
- Prijemno-dijagnostička grupa za djecu i adolescente – kako bi se identificirali faktori koji ometaju pojedinca u njegovom funkcioniranju i pronašla njegova jaka područja koja promiču njegov zdrav psihofizički razvoj, te ih uz dubinsku socialnopedagošku dijagnostiku uključila u odgovarajući oblik tretmana, smještaja ili programa (Ader & Schrappner, 2020).
- Vaspitne grupe za osnovnoškolsku i srednjoškolsku populaciju s vanjskim obrazovanjem – namijenjene su adolescentima s većim emocionalnim problemima i poremećajima u ponašanju kojima je potrebna veća struktura i više pravila.
- Specijalizirana vaspitna grupa za mlade s završenom osnovnom školom koji nisu uključeni u formalno obrazovanje s ciljem stjecanja neformalnih znanja i vještina kroz radnu terapiju u stakleniku i pčelinjaku (Natural England, 2016).
- Intenzivna stambena grupa s vanjskim obrazovanjem za djecu i adolescente koji bolje funkcioniraju u manjoj grupi. Grupa će uključivati djecu i adolescente koji su agresivniji, nefleksibilni i skloniji bijegu (Zukunftforum Heimerziehung, 2021).
- Stambene grupe za osnovnoškolsku i srednjoškolsku populaciju s vanjskim obrazovanjem; po pravilu žive u stambenim grupama djeca i adolescenti koji iz različitih razloga ne mogu živjeti u porodici.
- Omladinski stanovi za adolescente starije od 18 godina koji se dalje obrazuju ili uključuju u radni proces; omladinski stan je srednja struktura smještaja u Mladinskom domu Maribor. Predstavlja meki prijelaz adolescenata iz stambenih grupa u samostalan život (João Leote de Carvalho, 2017).
- Prva točka za žrtve nasilja FIRST je namijenjena djeci, adolescentima i odraslim žrtvama svih oblika nasilja. Glavni cilj programa je pružanje ranog otkrivanja svih oblika nasilja, šira dostupnost i specijalizirana psihosocijalna podrška žrtvama nasilja i pomoć u njihovom oporavku.
- Obuka stručnog osoblja u oblasti zavisnosti od modernih tehnologija biće organizovana u obliku predavanja i radionica.
- Obuka stručnog osoblja za sprovođenje socijalnopedagoške pomoći porodicama (porodični savetnik); kao pomoć nefunkcionalnim porodicama i roditeljima (Peters et al., 2006).
- Terapija uz pomoć konja i pasa s ciljem smirivanja, poboljšanja koncentracije, povjerenja, izražavanja emocija. Psi i konji, uz pomoć terapeuta, pomažu djeci i adolescentima koji se suočavaju s psihosocijalnim tegobama ili fizičkim problemima (IAHAIO bijela knjiga, 2014).

- Primjena organiziranih oblika savjetovanja i supervizije; uz pomoć vanjskog supervizora zaposlenici će moći bolje rješavati probleme u timovima i tražiti rješenja u radu s djecom i adolescentima.

Cilj projekta i novih programa je reintegracija djece i adolescenata u njihovo primarno ili drugo za njih povoljno okruženje uz njihovo aktivno učešće što je prije i što uspješnije moguće. Sa Stručnim centrom Maribor i njegovim programima, očekuje se veće upomoćenje djece i adolescenata u njihovom prelasku u samostalan život.

## METOD

Evaluacija efikasnosti projekta odvijala se kroz sučeljavanje viđenja i doživljavanja procesa deinstitutionalizacije Stručnog centra Maribor, svih sudionika: djece i adolescenata, voditelja programa, stručnjaka centra, uprave institucije, roditelja/staratelja djece i adolescenata uključenih u projekat, socijalnih radnika, pedopsihijatarata.

Klaster evaluacijom analizirani su provedba i efekti projekta “Celostna obravnavana otrok s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v Strokovnem centru Maribor”. Analiza je povezana sa svim fazama projekta i pragmatično je vezana za aktere procesa koji su uključeni u projekat (izvođači, korisnici ili značajni drugi). Analizom pojedinačnih programa u projektu razvijen je osnovni model (kao što su slični problemi, položaji, slična pitanja, prepreke i mogućnosti za uspješnu provedbu), za daljnju upotrebu različitih diferenciranih oblika pomoći djeci i adolescentima s emocionalnim problemima i poremećajima u ponašanju, strategija rada i postavljanju ciljeva.

Empirijska osnova evaluacije temelji se na triangulaciji, gdje smo proverivali efikasnost projekta kroz različite aspekte, koristeći različite kombinacije pristupa, oblika, metoda i tehnika. Tako smo pokušali uhvatiti što više različitih pogleda. Svaki program posebno smo ocjenjivali sa strana svih uključenih. Procjena podataka izvršena je u odnosu na postavljene ciljeve projekta. Istovremeno smo provjeravali horizontalnu i vertikalnu povezanost programa, princip regionalnog rada ili namještanja i izvršili analizu pomoći na cijelom kontinuumu, od prevencije do najtežih slučajeva.

Evaluacija procesa deinstitutionalizacije je elaboracija svakog programa, funkcionalnosti integriranog tretmana, regionalne pokrivenosti i provjera stvarne implementacije, kao i razumijevanje modernih koncepata. Evaluacija je neutralno naučno ogledalo postojeće prakse koja je uvela nove programe koji još nemaju razvijene metodološke alate i konceptualne nadogradnje.

## REZULTATI

Projekt profesionalno i organizaciono predstavlja veliki korak na polju rada s djecom i adolescentima s emocionalnim problemima i poremećajima u ponašanju. U dvije godine izvođači su uspjeli uspostaviti mnoge inovacije i učiniti ih

prepoznatljivim i funkcionalnim te pokazati da su uspješnije i primjerene. One su izuzetan doprinos u tretmanu djece i adolescenata s emocionalnim problemima i poremećajima u ponašanju i pokazuju potrebu za održivim razvojem. One su dobro orijentirane na procese i vjerujemo da će kroz iskustvo i kontinuiranu evaluaciju stručni centri razviti postojeće, nove programe i pristupe (Vuković & Krajčan, 2019).

Stručni centar pruža sveobuhvatan tretman djeci i adolescentima s emocionalnim problemima i poremećajima u ponašanju. Holistički tretman opravdavamo uzimajući u obzir elemente modernih trendova u socijalnopedagoškom tretmanu osoba s posebnim potrebama. Stručni centar pokazao se kao funkcionalna mreža – povezana u jedinstven, efikasan sistem socijalno-pedagoške pomoći djeci i adolescentima.

Aktivnosti u projektu omogućile su razvoj prilagođenih programa i usluga u procesu deinstitucionalizacije Mladinskog doma Maribor za ciljnu grupu korisnika institucionalne zaštite (deca i adolescenti s emocionalnim problemima i poremećajima u ponašanju), uključujući razvoj alternativnih i inovativnih oblika života za ciljnu grupu. U okviru postojećeg sistema nije bilo odgovarajućih programa i usluga po mjeri za ovu ranjivu grupu.

## ZAKLJUČCI

U razvoju slovenačkih vaspitnih institucija dugoročno Stručni centar Maribor znači nastavak težnji za humanizacijom, integracijom, normalizacijom, diferencijacijom, individualizacijom i u životni svijet djece i adolescenata usmjerenu socijalno-pedagošku pomoć:

- konceptualno različiti programi dizajnirani za pomoć djeci i adolescentima s emocionalnim problemima i poremećajima u ponašanju,
- regionalna pokrivenost kroz kontinuitet pomoći, od preventivnih programa do programa za pojedince s najtežim oblicima emocionalnih problema i poremećaja u ponašanju,
- povećanje participacije djece i adolescenata i njihovih roditelja ili staratelja,
- fleksibilni oblici pomoći prilagođeni potrebama djece i adolescenata,
- diferencijacija programa,
- sistem integrisanog tretmana dece i adolescenata,
- uponomočenje djece i adolescenata i njihovih roditelja/staratelja,
- lakši (postepeniji) prelazak mladih u samostalnost i neovisnost,
- potraga za novim programima na čitavom kontinuumu pomoći djeci i adolescentima, kojih nije bilo od 1986. godine, kada je započeo proces obnove odgojnih ustanova u Sloveniji (nastavak namjera Logaškog eksperimenta 1967-1971).

Na osnovu analiza pripremili smo zaključke i preporuke za dalji rad Stručnog centra Maribor, kako bismo stvorili jasnu, funkcionalnu strukturu Stručnog centra Maribor, koja će biti održiva i sa sveobuhvatnim tretmanom za djecu i adolescente s



emocionalnim problemima i problemima u ponašanju na celokupnom kontinuitetu, pomoć od prevencije do najtežih slučajeva. Namjera je stvoriti fleksibilan i inovativan sistem različite pomoći kroz različite programe koji će obuhvatiti svu djecu i adolescente s emocionalnim problemima i poremećajima u ponašanju i približiti se njihovim potrebama.

## LITERATURA

- Ader, S., & Schrapper, C. (2020). *Socialpädagogische Diagnostik und Fallverstehen in der Jugendhilfe*. Ernst Reichardt Verlag.  
<https://weiterlesen.de/Leseprobe/Sozialpaedagogische-Diagnostik-und-Fallverstehen-in-der-Jugendhilfe/9783846353547/html>.
- Haggerty, K. P., & McCowan, K. J. (2018). Using the social development strategy to unleash the power of prevention. *Journal of the Society for Social Work and Research*, 9(4), 741-763. <https://doi.org/10.1086/700274>
- IAHAIO white paper (2014). The IAHAIO Definitions for animal assisted intervention and guidelines for wellness of animals involved. U A. H. Fine (Ur.), *Handbook on Animal-Assisted Therapy. Foundations and Guidelines for Animal-Assisted Interventions. Fourth Edition* (pp. 415-418). Elsevier. <https://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2017/05/iahaio-white-paper-final-nov-24-2014.pdf>
- João Leote de Carvalho, M. (2017). Challenges for practice in residential child and youth care in Portugal: An overview of four projects supported by the Calouste Gulbenkian Foundation. *CYC-Online*, 226, 25-37. <https://cyc-net.org/cyc-online/dec2017.pdf>.
- Krajnčan, M. (2019). Strokovni center in proces deinstitucionalizacije. U M. Krajnčan (Ur.), *Kam z otroki? Strokovni center Maribor – Celostna obravnava otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami v vzgojnih zavodih* (pp. 10-16). Strokovni center Maribor.
- Krause, H-U., & Peters, F. (2014). Perspektiven einer integrierten und sozialräumlichen Erziehungshilfe: Sozialraumorientierung und integrierte, flexible Hilfen. V H-U. Krause, F. Peters. (ur.), *Grundwissen Erzieherische Hilfen. Ausgangsfragen, Schlüsselthemen, Herausforderungen*. (4. Auflage, pp. 197-205). Beltz Juventa.
- Natural England (2016). *A review of nature-based interventions for mental health care*. Natural England Commissioned Report NECR204. <http://publications.naturalengland.org.uk/publication/4513819616346112>
- Peters, F., Koch, J., Hamberger, M., & Treptow, R. (2006). *Children at risk – Kinder- und Jugendhilfe in Mittel- und Osteuropa*. Internationale Gesellschaft für erzieherische Hilfen.
- Peters, F., Lenz, S., Kannicht, V., Düring, D., & Rottger, T. (2018). *Innovation in kleinen Schritten. Zur sozialräumlichen Kooperation von Kindertagesstätten, Hilfen zur Erziehung und Allgemeinem Sozialen Dienst*. Hirnkost KG.
- Vukovič, M., & Krajnčan, M. (2019). Evalvacija projekta Strokovni center Maribor Celostna obravnava otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami v vzgojnih zavodih. U M. Krajnčan (Ur.), *Kam z otroki? Strokovni center Maribor – Celostna obravnava otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami v vzgojnih zavodih* (pp. 58-166). Strokovni center Maribor.
- Zukunftsforum Heimerziehung (2021). *Zukunftsimpulse für die » Heimerziehung« Eine nachhaltige Infrastruktur mit jungen Menschen gestalten!* IGFH. <https://igfh.de/publikationen/broschueren-expertisen/zukunftsimpulse-fuer-heimerziehung>

## EXPERT CENTER MARIBOR – THE PROCESS OF DEINSTITUTIONALIZATION

Matej Vukovič

University of Primorska, Faculty of Education, Slovenia

**Introduction:** *The idea of the Expert Center Maribor derives from the concept of deinstitutionalization, under which we place the discourses of normalization, regionalization, decentralization, social inclusion, participation, empowerment – focusing on individual resources, differentiation, deinstitutionalization in the narrower sense of the word and socio-pedagogical help directed at the life of the individual.*

**Aim:** *These discourses are the basis for planning and implementing the project of the Expert Center Maribor, the concept of comprehensive treatment of children and adolescents with emotional and behavioral problems and disorders throughout the continuum of help, from prevention programs to working with the most difficult cases.*

**Method:** *With the programs, the expert center will ensure the realization of the principles of humanization, normalization, integration, participation, inclusion and social-pedagogical help directed at the life of the user. The meaningfulness of the treatment and the logic of the expert center are the care for human being by working in the local community and the regional coverage of help.*

**Results:** *The project provides a holistic and step-by-step treatment of the full spectrum of children and adolescents with emotional and behavioral problems and disorders. Spaces and approaches are geared to the needs of children and adolescents. In the last fifty years, the Expert Center Maribor has continued the aspirations for normalization and humanization, from the Logatec experiment to the introduction of residential groups, through the renovation of institutions to the beginnings of youth housing.*

**Conclusion:** *The purpose of the project is to establish a regional expert center to support children and adolescents with emotional and behavioral problems and disorders throughout the continuum of help. The goal of the project and new programs is the reintegration of children and adolescents into their primary or other favorable environment with their active participation as soon and successfully as possible. With Expert Center Maribor and its programs, we expect greater empowerment of children and adolescents in their transition to independent living.*

**Keywords:** *deinstitutionalization, needs, problems, adolescents, continuum*